

Wyznaczanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w systemie Wyłacalność II

Grzegorz Szymański
Departament Monitorowania Ryzyk
Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

27 października 2011 r.

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

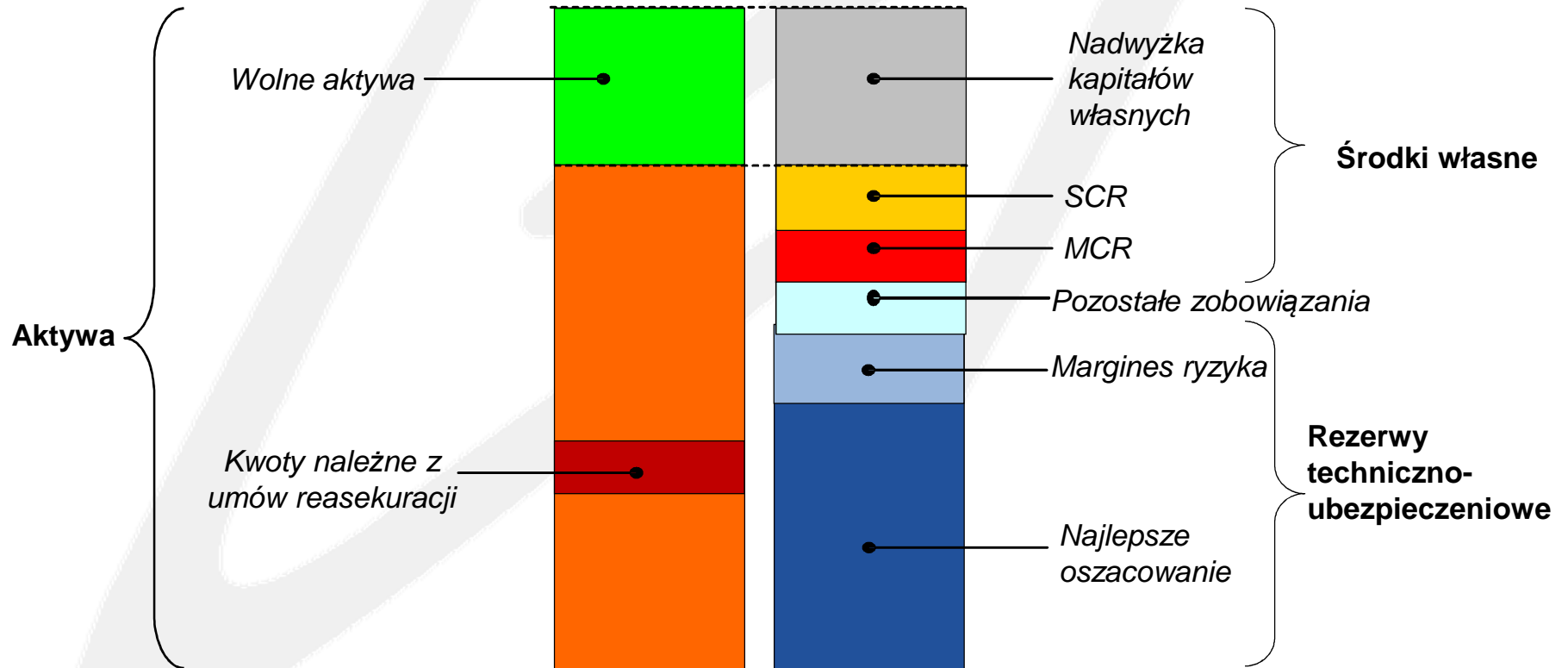
Akty źródłowe

- **Dyrektywa 2009/138/WE Wyłacalność II**
- **Projekt dyrektywy Omnibus II**
(wersja przyjęta przez COREPER w dniu 29.09.2011r.)
- **Projekt skonsolidowanego aktu delegowanego do dyrektywy**
(wersja przygotowana na spotkanie SEG w dniu 30.03.2011 r. + aktualizacje na SEG 22.06.2011 oraz 3 procedury pisemne)
- **Wytyczne aktuarialne**
(prekonsultacje 18.10.2011-18.11.2011)
- **Projekt ITS dot. stopy wolnej od ryzyka**
(wersja na spotkanie FinReq w dniach 20-21.09.2011)

Program

- **Ogólne zasady wyceny**
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Struktura bilansu

Podstawowe zasady

- Zakłady tworzą rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe **w celu pokrycia wszystkich swoich zobowiązań** ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych wobec ubezpieczających i beneficjentów umów ubezpieczenia lub reasekuracji
- Wycena rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dokonywana jest w oparciu o ich **bieżącą wartość zbycia**
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych odpowiada **bieżącej kwocie**, którą zakłady **musiałyby zapłacić, gdyby dokonywały natychmiastowego przeniesienia swoich praw i zobowiązań** umownych na inny zakład

Podstawowe zasady

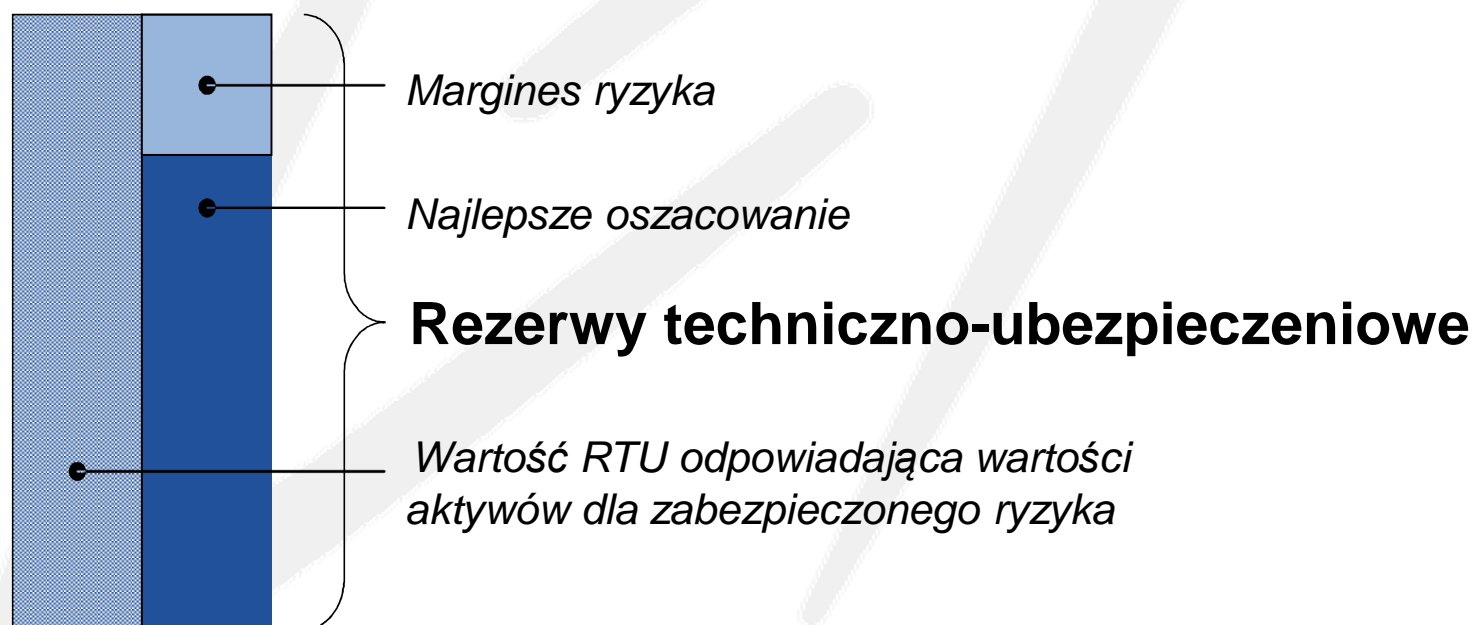
- Przy obliczaniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wykorzystuje się **dane dostępne na rynkach finansowych** oraz **ogólnodostępne dane na temat ryzyk ubezpieczeniowych**, a obliczenia te muszą być z nimi zgodne
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych ustala się w sposób **ostrożny, wiarygodny i obiektywny**

Podstawowe zasady

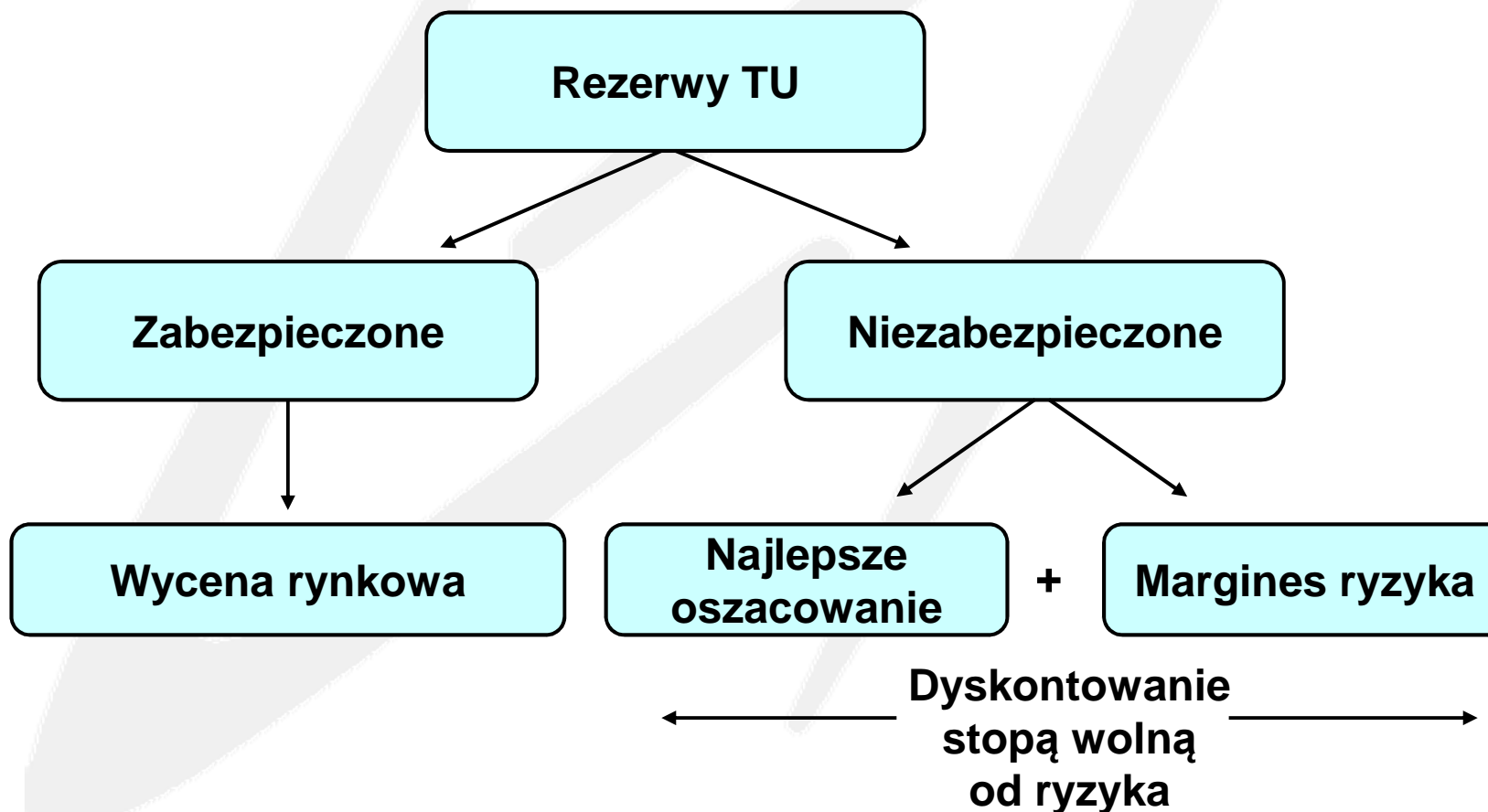
- W wycenie nie powinno się dokonywać korekty wartości rezerw ze względu na własną wiarygodność kredytową
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych jest równa sumie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- W przypadku, gdy wszystkie rodzaje ryzyka/przepływy pieniężne związane z danym zobowiązaniem są zabezpieczone, wtedy wartość rezerw jest równa wartości instrumentu zabezpieczającego
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych może być ujemna
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych może być niższa niż wartość wykupu

2 sposoby wyznaczenia rezerw

Podział rezerw TU

Podstawowe zasady

- Najlepsze oszacowanie: zdyskontowana wartość wszystkich przyszłych przepływów pieniężnych
  - Określona struktura terminowa stóp wolnych od ryzyka
  - Wszystkie przepływy pieniężne (wpływy i wypływy) z obecnych umów
  - Przyszłe świadczenia uznaniowe
  - Opcje i gwarancje finansowe
- Kwoty należne z reasekuracji liczone oddzielnie
- Margines ryzyka: brutto = netto
- Podział na grupy ubezpieczeń lub homogeniczne grupy ryzyka

Najlepsze oszacowanie

Najlepsze oszacowanie = Zdyskontowane **przyszłe przepływy pieniężne** Należące do **obecnych umów**

Jakie przepływy pieniężne
dyskontować?

Wpływy i wypływy

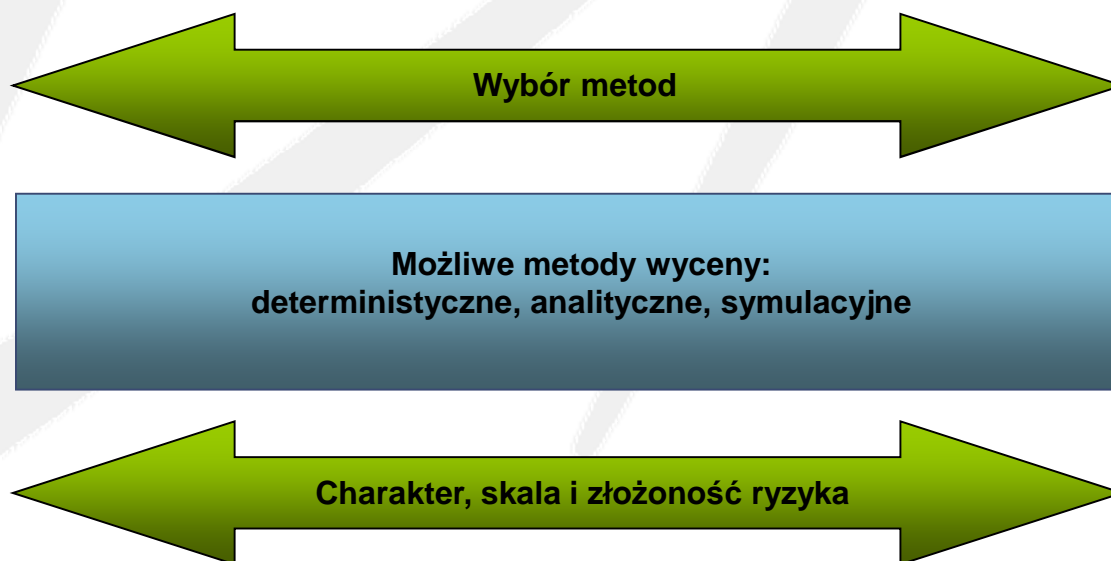
Jak definiować
obecną umowę?

Granica umowy ubezpieczenia

Uproszczenia

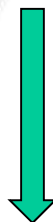
- Krok 1: Ocena charakteru, skali i złożoności ryzyka
- Krok 2: Weryfikacja, czy stosowana metoda wyceny jest proporcjonalna do ryzyka
- Krok 3: Ocena błędu modelu (walidacja)

Uproszczenia

Zastosowanie danego uproszczenia wymaga oceny:

Charakteru, skali i
złożoności ryzyka

*Ryzyko wpływające na ilość, czas lub
wartość przepływów pieniężnych
powiązanych z zobowiązaniami*

Istotności błędu przy
zastosowanym
uproszczeniu (ocena
ilościowa **bądź**
jakościowa)

*To nie tylko ocena różnicy wartości najlepszego
oszacowania z i bez zastosowania uproszczenia*

...

*ale ocena odchylenia założeń przyjętych w
uproszczeniu a rzeczywistymi cechami
zobowiązań*

Uproszczenia

Przykłady oceny istotności błędu:

- Analiza wrażliwości głównych założeń
- Porównanie z wynikami innych metod
- Wykorzystanie statystyk opisowych dot. błędu zawartego w metodzie
- Testowanie wsteczne (*back-testing*)

Uproszczenia

- W przypadku oceny wskazującej na istotny błąd, nie powinno się stosować uproszczenia, chyba że:
  - Metoda nie prowadzi do niedoszacowania ryzyka => wyższa wartość rezerw TU
  - Nie ma dostępnej innej metody o niższym błędzie
- Funkcja aktuarialna jest odpowiedzialna za ocenę – ocena ta powinna być specyficzna dla zakładu

Uproszczenia

Otwarta lista uproszczeń

Uproszczenia możliwe dla:

- Najlepszego oszacowania rezerw w ubezpieczeniach na życie
- Najlepszego oszacowania rezerw w ubezpieczeniach majątkowych
- Marginesu ryzyka
- Kwot należnych z umów reasekuracji

Proces wyznaczania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

- Dane
- Założenia
- Ocena ekspercka
- Walidacja

Główne zmiany pomiędzy WI a WII

- Podejście do wyceny
- Standaryzacja poziomu bezpieczeństwa
- Brak rezerwy na wyrównanie szkodowości
- Ujemne rezerwy
- Granica umowy
- Zasada memoriałowa vs. przepływy pieniężne
- Dyskontowanie

Program

- Ogólne zasady wyceny
- **Granica umowy**
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Podstawowe zasady

- W wycenie rezerw należy uwzględniać **tylko obecną działalność**
- Granica umowy ma określić czy zawarte opcje w umowie należą do obecnej umowy
- Przepływy pieniężne wynikające z opcji odnowienia umowy powinny być uwzględnione w wycenie rezerw TU, niezależnie od rentowności opcji, o ile zakład ma inne prawa niż w momencie zawarcia pierwotnej umowy

Definicja obecnej umowy

- Obecna umowa ubezpieczenia bądź reasekuracji oznacza umowę **powodującą rozpoznanie** zobowiązania ubezpieczeniowego bądź reasekuracyjnego
- Rozpoznanie zobowiązania od **wcześniejszego z momentów**:
  - zostania **stroną umowy**, która powoduje zobowiązanie zakładu,
  - **rozpoczęcia ochrony ubezpieczeniowej**
- Rozpoznanie zobowiązania **tylko do granicy umowy**
- Koniec rozpoznania umowy jeśli umowa została:
  - umorzona,
  - uchylona,
  - unieważniona,
  - wygasła.

Granica umowy 1/4

(a) Jeśli zakład ma:

- jednostronne prawo do **wygaszenia/zakończenia umowy**
- jednostronne prawo do **odmowy przyjęcia składki** z umowy, lub
- jednostronne prawo do **zmiany składki** lub świadczeń w przyszłości w taki sposób, że składka w pełni odpowiada ryzyku, to zobowiązania udzielone przez zakład po tym terminie nie należą do obecnej umowy, chyba że zakład ma prawo do wezwania opłacenia składki przez ubezpieczającego za udzielone zobowiązania.

(b) Jeżeli zakład ma powyższe prawo do **części umowy**, to powyższa zasada obowiązuje tą część umowy.

Granica umowy 2/4

(c) Pomimo punktów (a) i (b), jeśli umowa ubezpieczenia:

- nie przewiduje odszkodowania za określone niepewne zdarzenie, które wpływa niekorzystnie na ubezpieczonego,
- nie zawiera finansowych gwarancji świadczeń,

zobowiązania niewynikające z już opłaconych składek nie należą do obecnej umowy, chyba że zakład ma prawo do wezwania opłacenia składki przez ubezpieczającego.

(d) Pomimo punktów (a) i (b), jeśli zakład może podzielić umowę na dwie części i jedna z tych części spełnia warunki określone w (c), to tą część umowy obowiązuje powyższa zasada.

Granica umowy 3/4

(e) Wszystkie pozostałe zobowiązania wynikające z umowy, w tym zobowiązania wynikające z jednostronnego prawa zakładu do odnowienia lub rozszerzenia zakresu umowy, należą do umowy.

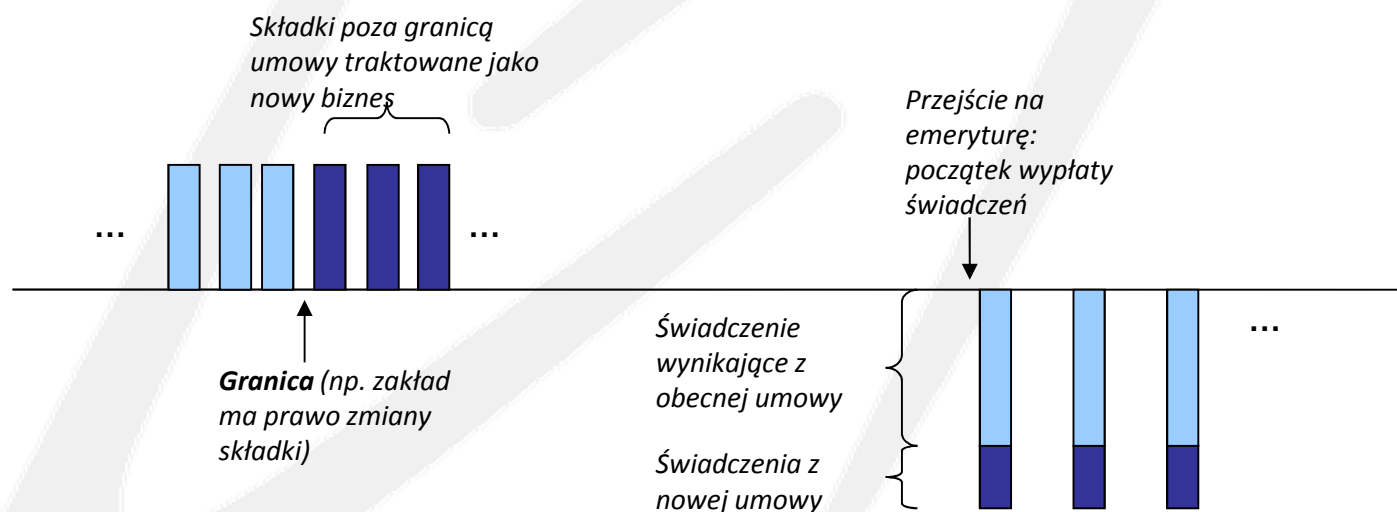
- (a) i (b): Ograniczenia co do jednostronnego prawa oraz ograniczenia co do zakresu, o ile składki i świadczenia mogą zostać zmienione, **należy pominąć**, jeżeli te ograniczenia nie mają zauważalnego wpływu na rentowność umowy
- (c) i (d): Pokrycie zdarzeń i gwarancji, które nie mają istotnej wartości lub nie mają zauważalnego wpływu na rentowność umowy, **należy pominąć**.

Granica umowy 4/4

- Jednostronne prawo do zmiany składki lub świadczeń w taki sposób, że składka w pełni odpowiada ryzyku **na poziomie portfela** umów jest **na równi** traktowane ze zmianą składki lub świadczeń **na poziomie umowy**
- **Składka w pełni odpowiada ryzyku na poziomie portfela** wtedy, jeśli **nie istnieje taki scenariusz**, w którym wartość wypłaconych odszkodowań i świadczeń oraz kosztów z portfela byłaby większa niż wartość składki opłaconej z portfela
- W przypadku umów **ubezpieczenia na życie**, dla których **indywidualna ocena ryzyka** odbywa się przy okazji zawarcia umowy **bez możliwości powtórzenia** indywidualnej oceny ryzyka przed zmianą składki, weryfikację, czy składka w pełni odpowiada ryzyku należy przeprowadzić **na poziomie portfela**

Granica umowy – przykład 1

- Granica umowy = podział składki na obecną i przyszłą umowę

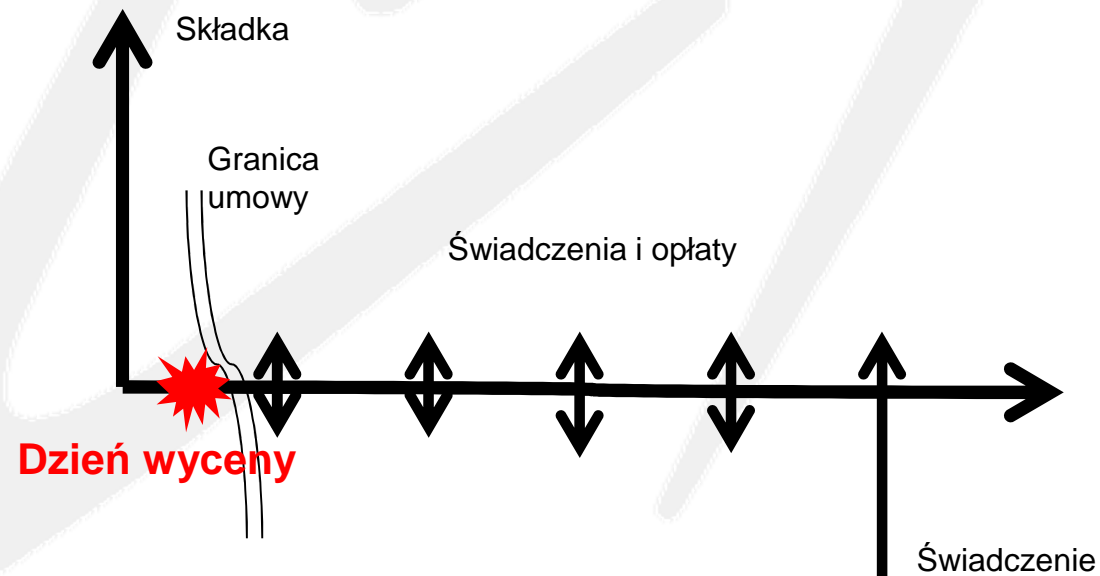

- Granica umowy $\neq$ horyzont prognoz
- Granica umowy $\neq$ granica przepływów pieniężnych

Granica umowy – przykład 2

Ubezpieczenie na życie z UFK

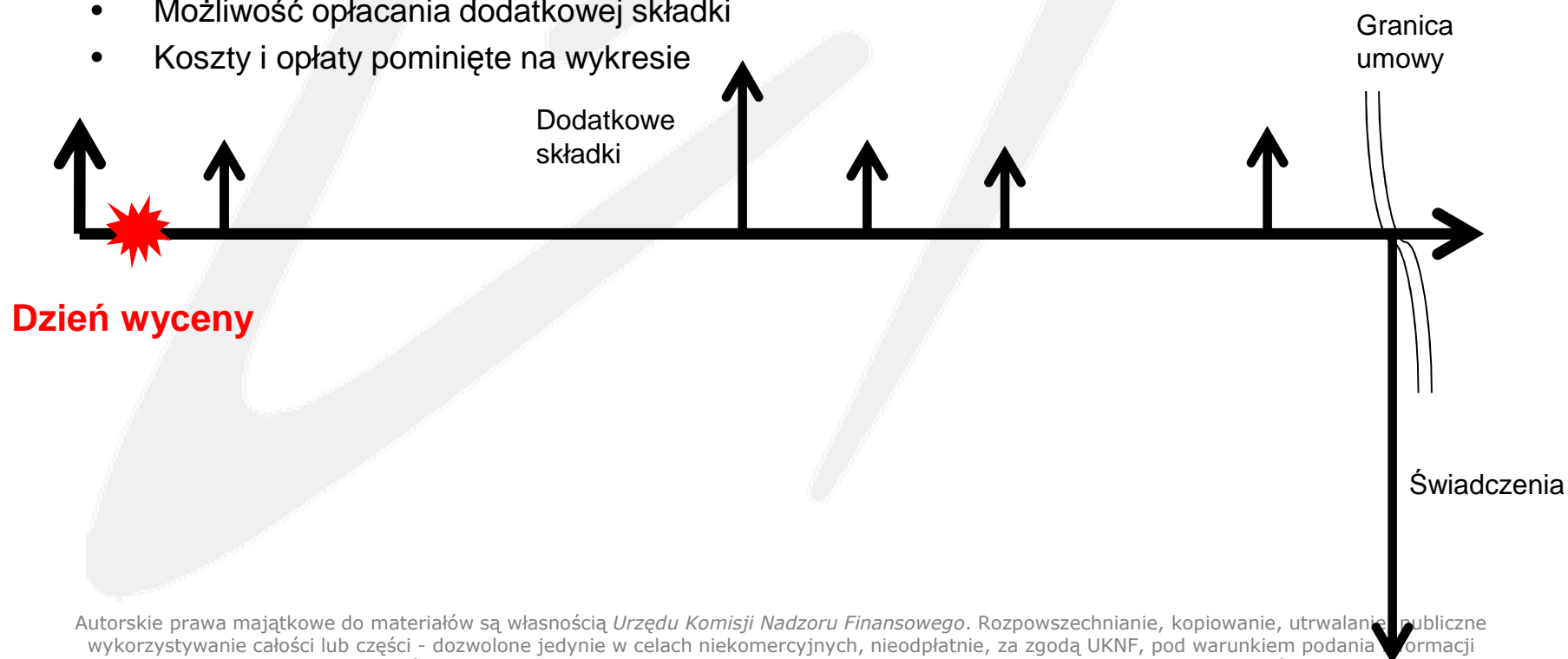
- Umowa na 5 lat
- Składka jednorazowa
- Corocznie wypłacane świadczenia oraz pobierane opłaty za zarządzanie

Granica umowy – przykład 3

Produkt oszczędnościowy

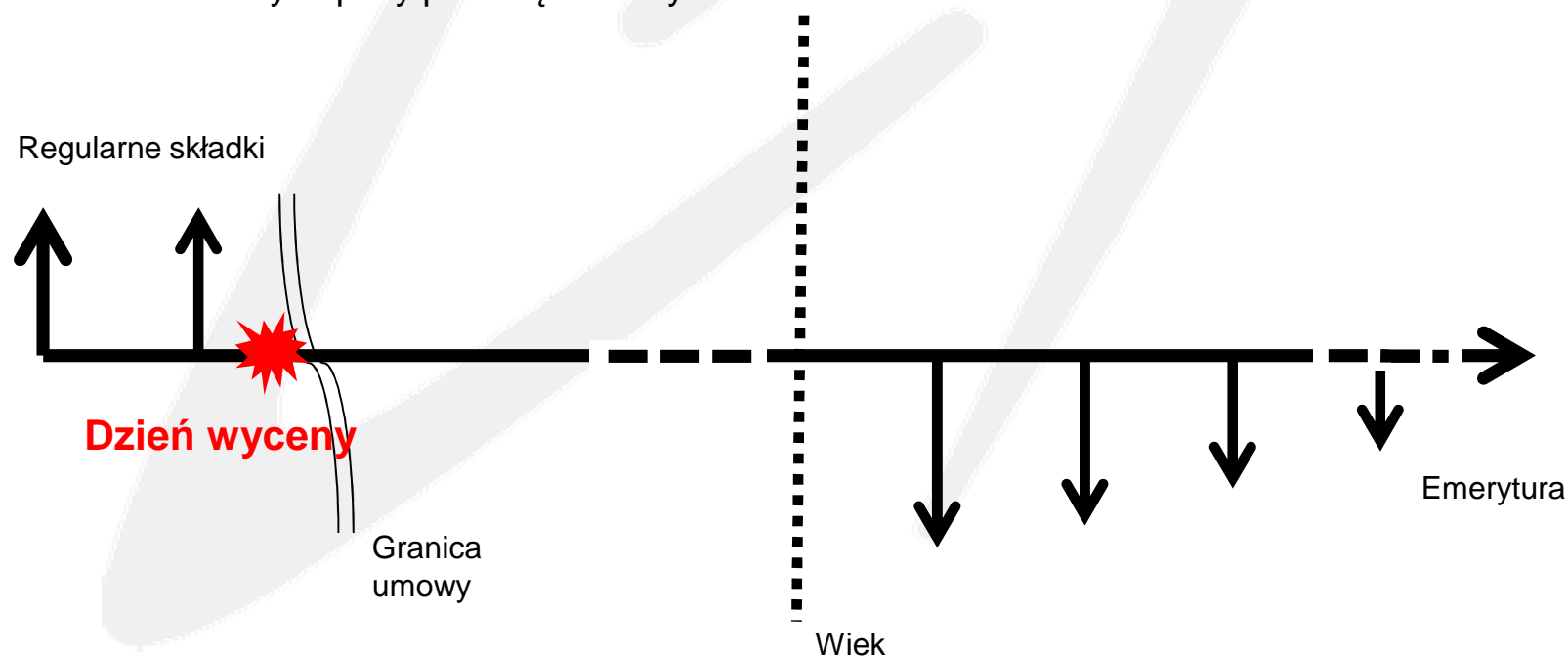
- Umowa na 10 lat bez możliwości wcześniejszego wykupu
- Gwarantowana stopa zwrotu 6%
- Możliwość opłacania dodatkowej składki
- Koszty i opłaty pominięte na wykresie

Granica umowy – przykład 4a)

Oszczędzanie na emeryturę – opcja a)

- Regularne składki do wieku emerytalnego, później wypłata regularnych świadczeń
- Brak gwarancji
- Koszty i opłaty pominięte na wykresie

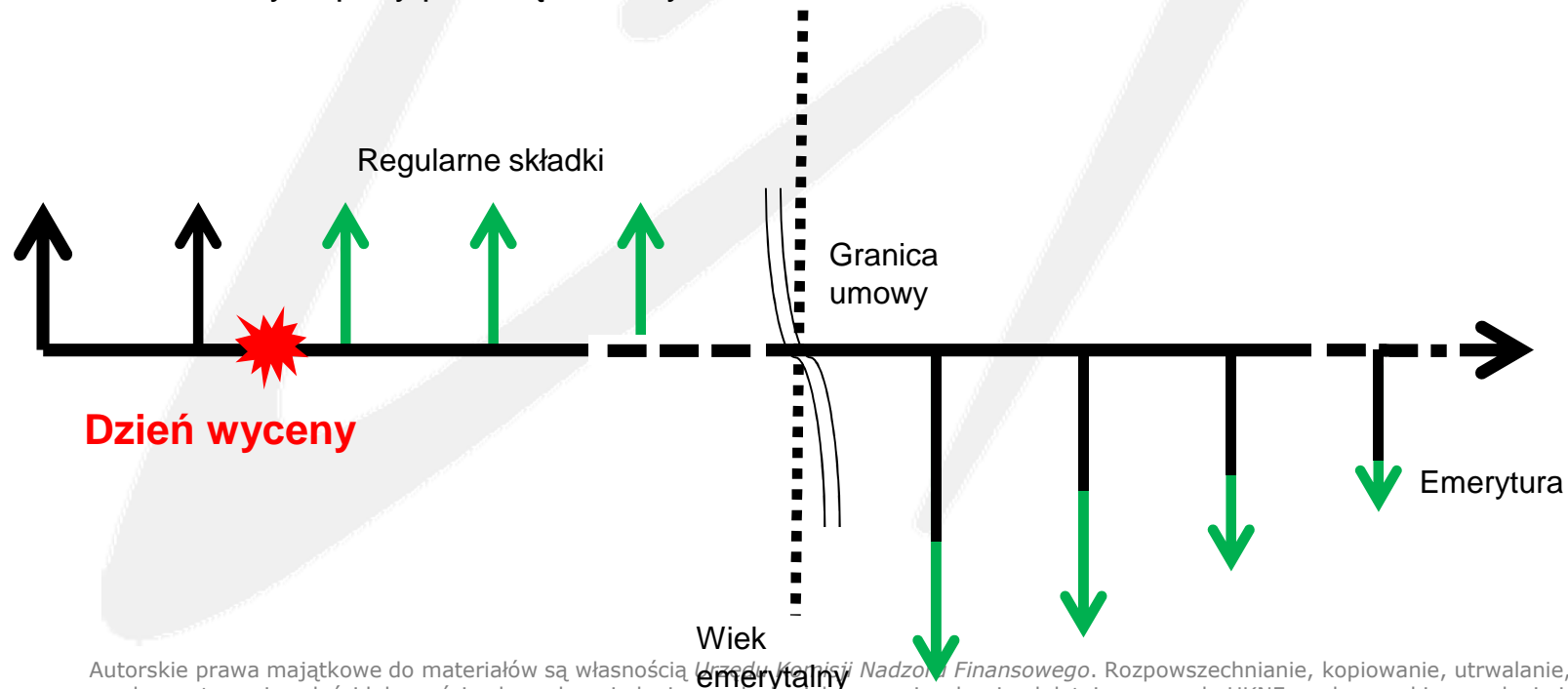

Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części - dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów. Materiały szkoleniowe przygotowane w ramach projektu Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku.

Granica umowy – przykład 4b)

Oszczędzanie na emeryturę – opcja b)

- Regularne składki do wieku emerytalnego, później wypłata regularnych świadczeń
- Istotne gwarancje stopy zwrotu
- Koszty i opłaty pominięte na wykresie

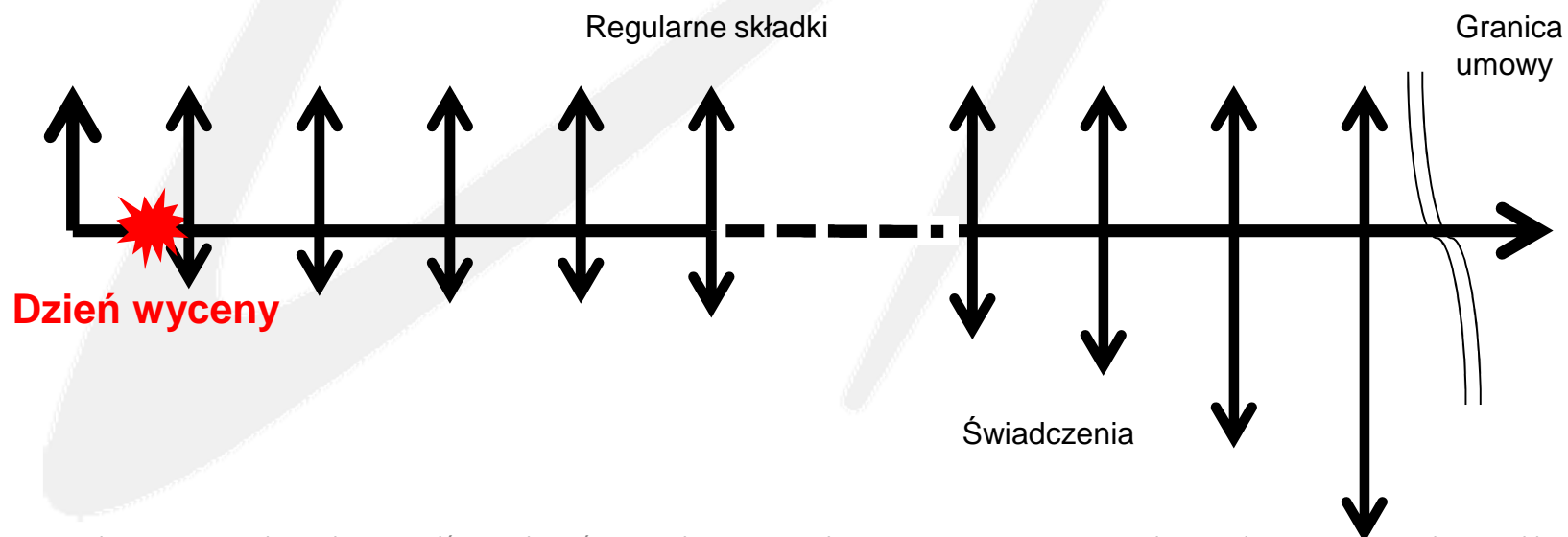

Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części - dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów. Materiały szkoleniowe przygotowane w ramach projektu Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku.

Granica umowy – przykład 5

Długoterminowe ubezpieczenie ochronne

- Regularne składki w tej samej wysokości
- Umowa na 20 lat
- Koszty i opłaty pominięte na wykresie

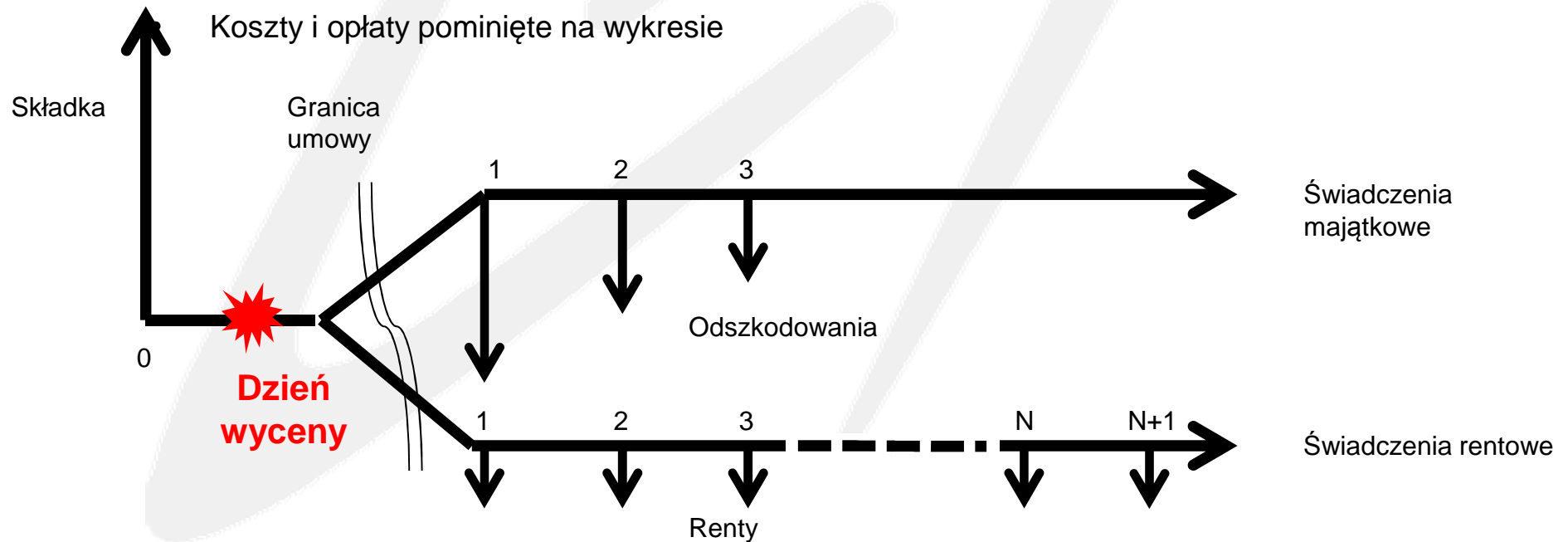
Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością *Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego*. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części - dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów. Materiały szkoleniowe przygotowane w ramach projektu *Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku*.

Granica umowy – przykład 6

Ubezpieczenie OC komunikacyjne

- Umowa jednoroczna
  - Coroczne automatyczne odnowienia umowy
  - Zakład co roku ustala nową składkę
- Koszty i opłaty pominięte na wykresie

Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością *Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego*. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części - dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów. Materiały szkoleniowe przygotowane w ramach projektu *Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku*.

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- **Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych**
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Dyrektywa Wyłącalność II

Artykuł 80 Segmentacja

Przy ustalaniu wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji dokonują segmentacji swoich zobowiązań ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych na **jednolite grupy ryzyka, co najmniej według grup ubezpieczeń.**

Dyrektywa vs. akt delegowany

Grupy ubezpieczeń w L1 (**ryzyko**)

≠

Grupy ubezpieczeń w L2 (**zobowiązania**)

- Podział na grupy ubezpieczeń i jednolite grupy ryzyka **wg charakteru ryzyka** wynikającego z zobowiązań
- Charakter ryzyka **może uzasadniać inny podział ryzyka** niż określony podział działalności ubezpieczeniowej w załącznikach I oraz II do dyrektywy Wypłatność II
- Jeżeli to możliwe, to **należy dokonać podziału** zobowiązań z jednej umowy według charakteru ryzyka na grupy ubezpieczeń

Ubezpieczenia zdrowotne

Świadczenie medyczne

- Świadczenia medyczne i opieka (prewencyjne i lecznicze) spowodowane chorobą, wypadkiem, inwalidztwem i zniedołężeniem, a także refundacja tych świadczeń i opieki

Rekompensata utraty dochodów

- Finansowa rekompensata z tytułu choroby, wypadku, inwalidztwa i zniedołężenia

Ubezpieczenia pracownicze

- Świadczenia medyczne oraz rekompensata utraty dochodów jeżeli wynikają one z wypadków w pracy, chorób przemysłowych i zawodowych

Segmentacja ubezpieczeń majątkowych

1. Świadczenie medyczne
2. Rekompensata utraty dochodów
3. Ubezpieczenia pracownicze
4. Komunikacyjne – odpowiedzialność cywilna
5. Komunikacyjne pozostałe
6. Morskie, lotnicze i transportowe
7. Od ognia i innych szkód rzeczowych
8. Odpowiedzialność cywilna
9. Kredyty i gwarancje
10. Ochrona prawna
11. Świadczenie pomocy
12. Pozostałe ubezpieczenia finansowe

Segmentacja ubezpieczeń na życie

- 29. Ubezpieczenia zdrowotne
- 30. Ubezpieczenia z udziałem w zyskach
- 31. Ubezpieczenia unit-linked i index-linked
- 32. Ubezpieczenia bez udziału w zyskach
- 33. Renty wynikające z ubezpieczeń majątkowych zdrowotnych
- 34. Renty wynikające z ubezpieczeń majątkowych innych niż zdrowotne

Segmentacja reasekuracji

- Reasekuracja proporcjonalna (majątek) – analogiczne 12 grup ubezpieczeń jak dla ubezpieczeń majątkowych (grupy 13-24)
- Reasekuracja nieproporcjonalna (majątek):
  - 25. Zdrowie (grupy 1-3)
  - 26. Odpowiedzialność cywilna (grupy 4, 8)
  - 27. Morskie, lotnicze, transportowe (grupa 6)
  - 28. Mienie (grupy 5, 7, 9-12)
- Reasekuracja na życie:
  - 35. Zdrowie (grupy 29, 33)
  - 36. Życie (grupy 30-32, 34)

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- **Najlepsze oszacowanie**
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Podstawowe zasady wyznaczania

- Najlepsze oszacowanie odpowiada **ważonej prawdopodobieństwem średniej przyszłych przepływów pieniężnych** przy uwzględnieniu **wartości pieniądza w czasie** (oczekiwanej obecnej wartości przyszłych przepływów pieniężnych), przy zastosowaniu odpowiedniej struktury czasowej **stóp procentowych wolnych od ryzyka**
- Obliczenia najlepszego oszacowania są dokonywane w oparciu o **aktualne i wiarygodne informacje oraz realistyczne założenia** oraz przeprowadzane przy zastosowaniu odpowiednich, mających zastosowanie i właściwych **metod aktuarialnych i statystycznych**

Podstawowe zasady wyznaczania

- Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych stosowane do obliczania najlepszego oszacowania uwzględniają **wszystkie wpływy i wydatki** wymagane do rozliczenia zobowiązań ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych w całym okresie ich trwania, tj.:
  - premie uznaniowe
  - gwarancje finansowe i opcje umowne
  - inflację
- **Najlepsze oszacowanie oblicza się brutto**, bez odliczania kwot, które mogą być odzyskane z umów reasekuracji i od spółek celowych (podmiotów specjalnego przeznaczenia)

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - **Założenia**
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Przyjęte założenia

- Obowiązek identyfikacji przyjętych założeń (dokumentacja, wpływ, alternatywne założenia, ograniczenia)
- Założenia odpowiadają charakterystyce portfela zobowiązań
- Założenia spójne w czasie, a ewentualne zmiany założeń wymagają uzasadnienia
- Założenia dot. rynków finansowych:
  - są spójne z art. 75 dyrektywy WII (wycena aktywów i pasywów)
  - a w zakresie modelu scenariuszy ekonomicznych:
    - model spełnia kryteria dot. aktywnego rynku oraz głębokości, płynności i transparentności,
    - brak arbitrażu na rynku,
    - kalibracja modelu jest spójna ze stopą wolną od ryzyka.

Przyszłe działania zarządu

- Zakłady muszą stworzyć wyczerpujący **plan przyszłych działań zarządu** obejmujący m.in.:
  - **identyfikację przyszłych działań** zarządu mających znaczenie na wycenę rezerw TU,
  - identyfikację **szczególnych przypadków**, w których zakład rozsądnie w przyszłości oczekuje **podjąć lub nie podjąć działań zarządu**
  - **kolejność** z jaką w przyszłości byłyby podejmowane działania zarządu
  - **opis jak** przyszłe działania zarządu **zostały odzwierciedlone** w obliczeniach najlepszego oszacowania
- Założenia dot. podjętych przyszłych działań zarządu muszą być przyjęte w **obiektywny sposób**. Zakładane przyszłe działania zarządu muszą być **realistyczne i spójne z obecną praktyką i strategią biznesową**

Świadczenia uznaniowe

- Premie i świadczenia uznaniowe to przyszłe świadczenia inne niż index-linked i unit-linked posiadające co najmniej jedną z poniższych cech:
  - świadczenia **są uzależnione od:**
    - **wyników** pojedynczej umowy, określonej grupy lub typów **umów**
    - zrealizowanych bądź niezrealizowanych **wyników z lokat**
    - **zysków lub strat zakładu** lub funduszu dot. tej umowy
  - świadczenia wynikają z **decyzji zakładu**, których termin i wysokość świadczeń jest w pełni lub częściowo decyzją zakładu
- Portfel aktywów w czasie powinien być spójny z założeniami dot. działań zarządu, a stopa zwrotu z aktywów spójna ze stopą wolną od ryzyka
- Świadczenia uznaniowe muszą być **liczone oddzielnie**

Zachowania ubezpieczających

- Określenie prawdopodobieństwa wykorzystania opcji umownych przez klientów uwzględnia analizy historycznych zachowań
- Analizy powinny obejmować:
  - **Rentowność** wykorzystania opcji w przeszłości
  - Wpływ **warunków ekonomicznych** w przeszłości
  - Skutki przeszłych **działań zarządu**
  - Analizę **innych warunków**, które mogą mieć wpływ na decyzję o wykorzystaniu opcji
- Określenie prawdopodobieństwa wykorzystania opcji umownych jest **prospektywne**
- O ile nie ma innych dowodów, należy przyjąć, iż prawdopodobieństwo wykorzystania opcji zależy od powyższych warunków

Polityka danych

Polityka danych obejmuje:

- Definicję i ocenę jakości danych, w tym standardy ilościowe i jakościowe, w oparciu o kryteria dot. adekwatności, kompletności i dokładności danych
- Przyjęte założenia dot. gromadzenia, przetwarzania i wykorzystania danych
- Proces przeprowadzania aktualizacji, częstotliwość przeprowadzania regularnych aktualizacji i przesłanki do przeprowadzenia dodatkowych aktualizacji

Stosowane dane są spójne w czasie, a ewentualne zmiany danych wymagają uzasadnienia

Jakość danych

Adekwatne dane:

- Brak istotnych błędów
- Spójność danych z różnych okresów
- Dane są pozyskiwane terminowo i spójnie przez cały czas

Kompletne dane:

- Wystarczająco szczegółowe i długie szeregi czasowe by identyfikować trendy i ocenić charakterystykę ryzyka
- Dane spełniające powyższe kryterium są dostępne dla każdej grupy ubezpieczeń

Dokładne/odpowiednie dane:

- Dane spójne z przeznaczeniem
- Wystarczające dane, aby uniknąć błędu estymacji
- Dane spójne z założeniami dla stosowanych metod
- Dane odpowiednio odzwierciedlają ryzyko

Zewnętrzne dane

Zakłady mogą stosować dane z zewnętrznych źródeł jeśli:

- Są w stanie udowodnić, że stosowanie danych tylko z wewnętrznych źródeł **nie jest bardziej odpowiednie** niż stosowanie danych zawierających dane z zewnętrznych źródeł
- Znają **pochozenie danych, założenia lub metodykę** ich przetwarzania
- Identyfikują **trendy** w oryginalnych danych i ich **zmiennosc** w czasie bądź pomiędzy oryginalnymi danymi
- Są w stanie udowodnić, że **założenia i metodyka** z dwóch powyższych punktów odpowiednio **odzwierciedla charakterystykę portfela** zobowiązań

Przybliżenia

Możliwość stosowania przybliżeń jeśli dane odpowiedniej jakości są niewystarczające do stosowania wiarygodnych metod aktuarialnych oraz:

- niewystarczające dane nie wynikają z nieodpowiednich wewnętrznych procesów i procedur zbierania, przechowywania i walidacji danych dla potrzeb wyceny rezerw
- nie są dostępne odpowiednie dane zewnętrzne, które mogłyby zostać wykorzystane przez zakład celem podniesienia jakości dostępnych danych
- Nie byłoby praktycznym skorygowanie danych aby naprawić niewystarczalność danych

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - **Przepływy pieniężne**
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Przepływy pieniężne

Wpływy

- Przyszłe składki w granicach obecnej umowy
- Odzyski i regresy

Wyływy

- Świadczenia, w tym koszt świadczeń w naturze
- Koszty – założenie kontynuacji działalności
- Podatki związane z umową ubezpieczenia

Przepływy pieniężne

Pozostałe

- Kwoty należne z **umów reasekuracji**
- Nie należy uwzględniać przychodów z inwestycji
- Płatności pomiędzy zakładem a **pośrednikami** powiązane z zobowiązaniami ubezpieczeniowymi zakładu
- Płatności pomiędzy zakładem a **firmami inwestycyjnymi** dot. umów ubezpieczenia index-linked i unit-linked
- Przepływy pieniężne powinny uwzględniać oczekiwane w przyszłości zmiany w otoczeniu mające istotny wpływ na wartość przepływów pieniężnych, tj.: **demograficzne, prawne, medyczne, technologiczne, społeczne, środowiskowe i ekonomiczne, w tym inflację**

Niepewność przepływów pieniężnych

Projekcje przepływów pieniężnych powinny uwzględniać niepewność przepływów wynikającą m.in. z:

- czasu, częstotliwości i szkodowości zdarzeń
- wysokości wypłacanych świadczeń i czasu likwidacji szkód
- ponoszonych kosztów
- oczekiwanych w przyszłości zmian w otoczeniu
- zachowań klientów
- zależności pomiędzy poszczególnymi zmiennymi
- zależności czasowych

Odszkodowania i świadczenia

- Wszystkie płatności wobec ubezpieczających, ubezpieczonych, uprawnionych i uposażonych
  - świadczenia gwarantowane
  - świadczenia uznaniowe
- Do świadczeń należy zaliczyć m.in.:
  - odszkodowania majątkowe
  - świadczenia z tytułu śmierci, dożycia, niepełnosprawności
  - wykupy
  - renty
  - premie
  - koszty świadczeń udzielonych w naturze

Koszty

Przepływy pieniężne w zakresie kosztów związanych z obecnymi umowami powinny obejmować:

- Koszty administracyjne
- Koszty działalności lokacyjnej (zgodnie z obecną strukturą lokat i przyszłymi działaniami zarządu)
- Koszty likwidacji szkód
- Koszty akwizycji

Koszty

- Koszty powinny obejmować także koszty ogólne, a nie tylko koszty jednoznacznie przypisane do danej umowy lub szkody
- Alokacja kosztów ogólnych powinna zostać dokonana:
  - pomiędzy grupy ubezpieczeń, rezerwę składki i rezerwę szkodową, na tym samym poziomie jak obliczenia najlepszego oszacowania
  - pomiędzy obecną i przyszłą działalność
- Alokacja kosztów ogólnych powinna zostać dokonana w sposób realistyczny, obiektywny i spójny w czasie
- Ocena i alokacja kosztów powinna zostać wykonana przy założeniu kontynuowania działalności
- Uproszczenie dla alokacji kosztów ogólnych w ubezpieczeniach rocznych znajdują się w załączniku do wytycznych aktuarialnych

Koszty

- Rezerwy TU w bieżącej cenie zbycia → dane rynkowe do wyceny ... jednakże
- Informacje specyficzne dla zakładu powinny być wykorzystane jeśli lepiej odzwierciedlają charakter portfela ubezpieczeń (np. umowy z osobami trzecimi)
- Stosowanie danych rynkowych jest uzależnione od ich dostępności, reprezentatywności, wiarygodności
- Założenia dot. obniżki kosztów powinny być realistyczne, obiektywne i bazować na weryfikowalnych danych

Podatki

- Przy wycenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych należy uwzględnić przepływy wynikające z podatków, którymi będą lub jest oczekiwane że będą obciążeni ubezpieczający, ubezpieczeni
- Uwzględnia się tylko podatki, których płatnikiem jest zakład, a nie ubezpieczający, ubezpieczeni
- Należy uwzględnić oczekiwane zmiany systemu podatkowego
- Podatki to głównie przepływy pieniężne specyficzne dla krajów

Wpływy

2 główne rodzaje wpływów:

- Przyszłe **składki** z obecnych umów
- **Zwroty i regresy:**
  - o ile nie są rozpoznawane jako oddzielne aktywa lub zobowiązania wg międzynarodowych standardów rachunkowości
  - trudność w wyznaczeniu granicy co zaliczać do aktywów a co do wpływów przy wyznaczaniu najlepszego oszacowania

Przychody z działalności lokacyjnej nie są traktowane jako wpływy dla potrzeb wyznaczania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - **Metody liczenia**
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Ogólne zasady

- Metoda wyznaczania najlepszego oszacowania **proporcjonalna do charakteru, skali i złożoności ryzyka**
- Metoda **odzwierciedla ryzyko** związane z przepływami pieniężnymi i charakterem zobowiązań
- Metoda spójna z wykorzystywanymi danymi
- **Możliwość grupowania umów/polis**, o ile jednolite grupy ryzyka odpowiednio odzwierciedlają ryzyko pojedynczej umowy/polis
- **Analizy** zależności obecnej wartości przepływów pieniężnych od **oczekiwanego oraz odmiennego** scenariusza przyszłych zdarzeń
- **Przejrzystość obliczeń** - metoda obliczeń i wynik możliwy do zweryfikowania przez eksperta

Ubezpieczenia na życie

- Obliczenia **polisa po polisie**
- Jeśli jest to zbytne obciążenie, **można grupować projekcje** pod warunkiem:
  - **Braku istotnej różnicy** w charakterze, skali i złożoności ryzyka,
  - Grupowanie **nie wypacza ryzyka** oraz **nie zniekształca kosztów**
  - Wartość najlepszego oszacowania obliczona na zgrupowanych polisach daje **w przybliżeniu tą samą wartość** co obliczenia polisa po polisie, w szczególności **gwarancji finansowych i opcji umownych**

Ubezpieczenia majątkowe

Rezerwa składki

- Projekcja przepływów pieniężnych dot. ubezpieczonych zdarzeń **zachodzących po dniu wyceny**
- Przepływy pieniężne obejmują przyszłe wypłaty odszkodowań i świadczeń, koszty, oczekiwane składki z obecnych umów, z wyłączeniem składek których termin płatności minął (należności)

Rezerwa szkodowa

- Projekcja przepływów pieniężnych dot. ubezpieczonych zdarzeń **zaszłych do lub w dniu wyceny**, niezależnie czy roszczenia zostały zgłoszone czy nie
- Przepływy pieniężne powinny obejmować wszystkie przyszłe wypłaty odszkodowań i świadczeń, powiązane z nimi koszty, zwroty i regresy, etc.

Ilustracja podziału rezerw majątkowych

		Month of accident (insured loss occurring)																							
		Claims incurred 2008												Claims incurred 2009											
	Month	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Policies Written 2008	1	■												■											
	2		■											■	■										
	3			■										■	■	■									
	4				■									■	■	■	■								
	5					■								■	■	■	■	■							
	6						■							■	■	■	■	■	■						
	7							■						■	■	■	■	■	■	■					
	8								■					■	■	■	■	■	■	■	■				
	9									■				■	■	■	■	■	■	■	■	■			
	10										■			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
	11											■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
	12												■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Policies Written 2009	1																								
	2																								
	3																								
	4																								
	5																								
	6																								
	7																								
	8																								
	9																								
	10																								
	11																								
	12																								
		Balacnce date 31/12/2008																							

Techniki wyznaczania BE

Symulacyjne

- Duża niepewność przepływów pieniężnych
- Opcje i gwarancje
- Świadczenia uznaniowe
- np. Monte-Carlo, bootstrapping

Deterministyczne, np.:

- Chain ladder
- Bornhuetter-Ferguson

Analityczne, np.:

- Formuły Black-Scholes
- Metoda Mack'a

Lista metod i ich opis

~~Metody dopuszczone~~

~~Metody zakazane~~

Będzie wykonawczy standard techniczny
(projekt EIOPA do 30.09.2012)

Uproszczenia – ubezpieczenia na życie

- Uproszczenia specyficzne dla ubezpieczeń na życie:
  - Czynniki biometryczne
  - Opcje i gwarancje
  - Podział świadczeń uznaniowych
  - Koszty
- Specyficzna metoda dot. zobowiązań z mechanizmem korekty składki
- Inne możliwe do użycia uproszczenia:
  - Założenie o niezależności pomiędzy klasami aktywów, czy pomiędzy rezygnacjami a sytuacją finansową
  - Założenie, że przepływy pieniężne wobec ubezpieczonych następują na końcu albo w środku roku

Uproszczenia – ubezpieczenia na życie

- W zakresie **czynników biometrycznych**, zakład może:
  - Stosować obecne a nie prospektywne tablice (ewentualnie skorygowane odpowiednią funkcją skalującą)
  - Przyjąć założenie o niezależności pomiędzy czynnikami biometrycznymi a innymi zmiennymi (śmiertelność i zachorowalność)
  - Zaniedbać oczekiwane przyszłe zmiany współczynników biometrycznych (śmiertelność, długowieczność, ...)
- W zakresie **opcji i gwarancji**, zakład może:
  - Przyjąć założenie o niezależności wykorzystania opcji a innymi zmiennymi (śmiertelność, indeksy finansowe)
  - Stosować parametryczne modelowanie opcji wykupu (wykładnicze, paraboliczne, ...)
  - Stosować postaci analityczne (np. Black-Scholes) niż metody stochastyczne do wyceny opcji i gwarancji

Uproszczenia – ubezpieczenia na życie

- Dla **ubezpieczeń z udziałem w zysku**, dla podziału przyszłych świadczeń uznaniowych możliwe jest wiele uproszczeń:
  - Stosowanie metod deterministycznych zamiast stochastycznych
  - Wykorzystanie historycznych doświadczeń, jeśli oczekuje się, że podział świadczeń będzie stabilny
  - Założenie o stałym wskaźniku podziału dodatkowych świadczeń
- Projekcje **kosztów i opłat** można oprzeć na:
  - Historycznych i obecnych doświadczeniach (z uwzględnieniem inflacji) niż pełne modelowanie przyszłych kosztów
  - Stałym udziale kosztów w dodatkowych świadczeniach lub funduszach
- Dla zobowiązań z **mechanizmem korekty składki**, można przyjąć, iż zmiana świadczeń i kosztów następuje w tym samym momencie co zmiana składki => przepływy netto = 0

Uproszczenia – ubezpieczenia majątkowe

Uproszczenie przewidziane dla:

- Rezerwy na szkody zgłoszone
- Rezerwy na szkody zaszłe i niezgłoszone (IBNR)
- Rezerwy składki
- Rezerwy na koszty likwidacji szkód

Uproszczenia zostały zawarte w **załączniku do wytycznych aktuarialnych**

Uproszczenia – ubezpieczenia majątkowe

Rezerwa na szkody zgłoszone

- Średni koszt szkody
  - Duża liczba szkód
  - Wysokość odszkodowania ma małą wariancję
  - Krótki okres likwidacji szkód
  - Dostępne dane (raczej nie dla reasekuracji)
  - Należy uwzględnić przyszłą inflację i dyskonto
- Podejście indywidualne (suma oszacowań poszczególnych zgłoszonych szkód)
  - Oszacowania powinny uwzględniać inflację i możliwą rewizję wysokości
  - Wskazana walidacja oszacowania
  - Dozwolona dla wysokich szkód o małej częstotliwości
  - Dozwolona w przypadku małych portfeli, dla których zakład ma wystarczające informacje

$$\sum_i^n (N_i \bullet A_i) - P_i$$

Uproszczenia – ubezpieczenia majątkowe

Rezerwa na szkody zaszłe i niezgłoszone

- Oszacowanie liczby szkód, które będą zgłoszone w kolejnych okresach oraz ich wysokość
  - Jeśli odpowiednie i wiarygodne dane są dostępne

$$IBNR\ provision\ year\ t = C_t \times N_t$$

- Procent rezerwy na szkody zgłoszone
  - W przypadku braku danych historycznych
  - Dla poszczególnych grup ubezpieczeń

$$Provision\ IBNR_{LOB} = factor_{LOB\_U} * PCO\_reported_{LOB}$$

Uproszczenia – ubezpieczenia majątkowe

Rezerwa składki

- Proporcjonalny podział rezerwy składki niezarobionej
- Wykorzystanie współczynnika łączonego, wymagane dane:
  - Wiarygodne oszacowanie współczynnika łączonego (CR) do momentu wygaszenia rezerwy składki (uproszczenie możliwe jeśli współczynnik łączony jest stabilny w czasie)
  - Obecna wartość przyszłych składek z obecnej działalności
  - Rezerwa składki niezarobionej

$$BE = CR \cdot UPR + (CR - 1) \cdot PVFP + AER \cdot PVFP$$

Uproszczenia – ubezpieczenia majątkowe

Rezerwa na koszty likwidacji szkód

- Koszty likwidacji szkód jako procent rezerwy szkodowej
– Oddzielnie dla każdej z grup ubezpieczeń

$$Provision\ for\ ULAE = R * [IBNR + a * PCO\_reported]$$

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- **Margines ryzyka**
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Podstawowe zasady

- Margines ryzyka ustala się w wysokości zapewniającej taką wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, jaką zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji **zażądałyby za przejęcie zobowiązań ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych oraz wywiązanie się z nich**
- Margines ryzyka oblicza się przez **określenie kosztu pozyskania dopuszczonych środków własnych** odpowiadających **wymogowi SCR** koniecznemu do pokrycia ryzyka wynikającego z **przyjętych zobowiązań ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych w całym okresie ich trwania**

Margines ryzyka – scenariusz transferu

- Transfer całego portfela
- Transfer wraz z zabezpieczeniami
- Zakład referencyjny jest pusty (brak zobowiązań i środków)
- Po transferze zobowiązań, zakład pozyskuje dopuszczone środki własne w wysokości SCR
- Po transferze zobowiązań, zakład posiada aktywa na pokrycie RTU na udziale własnym oraz wymogu SCR
- Posiadane aktywa minimalizują ryzyko rynkowe

Margines ryzyka – scenariusz transferu

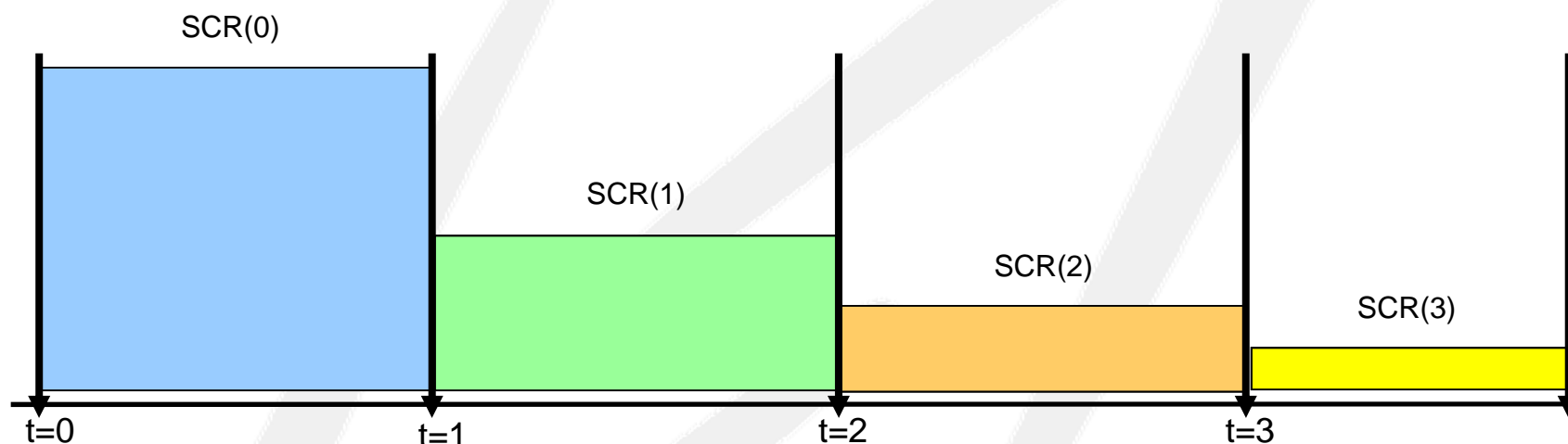
- Wymóg SCR zakładu referencyjnego obejmuje
  - Ryzyko ubezpieczeniowe
  - ~~– Pozostałe ryzyko rynkowe~~
  - Ryzyko niewykonania zobowiązania przez reasekuratora i SPV
  - Ryzyko operacyjne
- Zdolność pokrywania strat z RTU w zakładzie referencyjnym jest taka sama jak w zakładzie oryginalnym
- Brak zdolności pokrywania strat z podatków odroczonech
- Przyjęcie identycznych założeń dot. działań zarządu

Wzór dla marginesu ryzyka

$$\text{Risk margin} = \text{CoC} \cdot \sum_{t \geq 0} \text{SCR}_{RU}(t) / (1 + r_{t+1})^{t+1}$$

- *Risk margin* – margines ryzyka
- $\text{SCR}_{RU}(t)$ – wymóg SCR roku t
- r_t – bazowa stopa wolna od ryzyka dla terminu t
- CoC – stopa kosztu kapitału (CoC = 6%)

- Jeśli zakład stosuje **model wewnętrzny** do wyznaczania SCR, to SCR(t) powinny zostać wyznaczone za pomocą modelu
- Podział marginesu ryzyka na grupy ubezpieczeń **proporcjonalnie do wymogów SCR** do końca czasu trwania portfela **w poszczególnych grupach**

Algorytm obliczania marginesu ryzyka

1. Obliczenie przyszłych SCR do końca trwania portfela
2. Zdyskontowanie przyszłych SCR do punktu $t=0$, w tym dyskutowanie jednokrotne $SCR(0)$ obejmującego najbliższe 12 miesięcy, a np. $SCR(3)$ jest dyskutowane czterokrotnie
3. Zsumowanie zdyskontowanych wartości SCR
4. Wymnożenie zsumowanej wartości zdyskontowanych SCR przez stopę kosztu kapitału

Uproszczenia dla marginesu ryzyka

- **Margines ryzyka w ciągu roku**
  - Możliwość wyznaczania marginesu ryzyka **w oparciu o ostatnio policzoną wartość**, bez konieczności pełnych obliczeń

$$CoCM(t) = CoCM(0) \cdot BE_{Net}(t)/BE_{Net}(0), 0 < t < 1,$$

- **Hierarchia uproszczeń**
  - Akt delegowany ogólny
  - Wytyczne aktuarialne zawierają **4 uszeregowane** propozycje uproszczeń

Hierarchia uproszczeń dla RM

1. Aproksymacje wartości przyszłych wymogów dla poszczególnych rodzajów ryzyka
2. Aproksymacje wartości przyszłych SCR np. proporcjonalnie do wartości najlepszego oszacowania

$$SCRR_{U,t}(t) = (SCRR_{U,t}(0)/BE_{Net}(0)) \cdot BE_{Net}(t), \quad t = 1, 2, 3, \dots,$$

3. Obliczenie sumy wszystkich przyszłych SCR jednocześnie za pomocą czasu trwania

$$CoCM = (CoC/(1+r_1)) \cdot Dur_{mod}(0) \cdot SCR_{RU}(0)$$

4. Obliczenie marginesu ryzyka jako % najlepszego oszacowania

$$CoCM = \alpha_{lob} \cdot BE_{Net}(0)$$

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- **Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka**
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Podstawowe zasady

- Wyznaczane, gdy przyszłe przepływy pieniężne mogą być **odwzorowane wiarygodnie przez instrumenty finansowe we wszystkich możliwych scenariuszach**
- Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych = **wartość rynkowa** tych instrumentów finansowych
- **Brak konieczności liczenia oddzielnie** najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka (ani rozbijania na te wartości)
- **Możliwość podziału przepływów** na zabezpieczone i niezabezpieczone

Warunki replikacji portfela

- **Brak wiarygodnego odwzorowania** przepływów dotyczących:
  - Zachowań klientów
  - Wskaźników biometrycznych
  - Kosztów obsługi umów
- Instrumenty finansowe muszą być **dostępne na aktywnym rynku** zdefiniowanym w MSR (przyjęte przez UE 1606/2002) spełniającym dodatkowo kryteria:
  - **Głębokości** – możliwość przeprowadzenia dużej transakcji
  - **Płynności** – szybkość sprzedaży
  - **Przejrzystości** – bieżąca publikacja cen

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- **Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych**
- Stopa wolna od ryzyka
- Wytyczne aktuarialne

Ogólna zasada

Oddzielne liczenie:

- Wartości najlepszego oszacowania brutto
- Kwot należnych z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Przy obliczeniach kwot należnych z umów reasekuracji i od spółek celowych należy uwzględnić **oczekiwane straty** w związku z niewykonaniem zobowiązania przez kontrahenta:
  - zmiana przepływów pieniężnych
  - ocena prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez kontrahenta oraz ocena średniej straty z tego wynikającej
  - ocena stopnia odzysku

Dodatkowe zasady

- Kwoty należne wyznaczone **spójnie z granicą** obecnych umów
- Te same metody i zasady co najlepsze oszacowanie rezerw
- Różnice w czasie pomiędzy wypłatą odszkodowania a rozliczeniem z reasekuracji
- **Oddzielnie** dla umów reasekuracji, reasekuracji finansowej oraz spółek celowych
- **Oddzielne obliczenia** dla rezerwy składki i rezerwy szkodowej
- Przepływy pieniężne dotyczą **tylko świadczeń z zdarzeń ubezpieczonych i nierozliczonych świadczeń**
  - Przepływy pieniężne dotyczące pozostałych zdarzeń oraz rozliczonych świadczeń są wykazywane w innych pozycjach niż kwoty należne
  - Jeśli ustanowiono depozyt, należy unikać podwójnego wykazania

Oczekiwane niewykonanie zobowiązania

- **Oczekiwana zmiana przepływów pieniężnych** z tytułu oczekiwanego niewywiązania się kontrahenta ze swoich zobowiązań
- **Brak uwzględniania zabezpieczeń** na ryzyko kredytowe kontrahenta (korekta wyceny innych aktywów)
- **Oddzielne obliczenia** dla każdego kontrahenta, dla każdej grupy ubezpieczeń, dla rezerwy składki i rezerwy szkodowej
- **Stopa odzysku > 50%**, chyba że są przesłanki na niższą wartość
- Prawdopodobieństwo upadku spółki celowej w oparciu o ryzyko kredytowe aktywów spółki celowej

Uproszczenia

- Kwoty należne obliczane jako **różnica wartości brutto i wartości na udziale własnym**. Możliwe współczynniki brutto do netto:
  - Składki
  - Wyłacone odszkodowania
  - Rezerwa na odszkodowania zgłoszone, ale nie wyłacone
- Korekta z tytułu **oczekiwanego niewykonania zobowiązania** (wg projektu aktu delegowanego, RR=50%)

$$Adj_{CD} = -\max\left((1 - RR) \cdot \frac{PD}{1 - PD} \cdot Dur_{\text{mod}} \cdot BE_{\text{rec}} ; 0 \right)$$

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- **Stopa wolna od ryzyka**
- Wytyczne aktuarialne

Składniki stopy wolnej od ryzyka

Bazowa stopa wolna od ryzyka

- + Premia **antycykliczna** (*counter-cyclical premium*)
- + Premia **dopasowująca** (*matching premium*)

- Cel: **dyskontowanie przepływów** pieniężnych z zobowiązań ubezpieczeniowych

- Jeśli zakład stosuje premię dopasowującą, to nie może stosować premii antycyklicznej

- **Oddzielnie** dla każdej waluty i terminu zapadalności (z wyjątkiem premii dopasowującej)

Zadania EIOPA

Publikacja:

- Bazowej stopy wolnej od ryzyka
- Premii antycyklicznej w sytuacji szoków na rynkach finansowych
- Ostatecznej stopy forward (UFR)
- Metody:
  - Korekty stóp z tytułu ryzyka kredytowego i bazowego
  - Wyznaczania najdłuższego płynnego terminu zapadalności
  - Wyznaczania ostatecznej stopy forward
- W zakresie premii antycyklicznej
  - Informacji o reprezentatywnym portfelu
  - Strukturę i korekty spreadu

Struktura terminowa bazowej stopy procentowej wolnej od ryzyka

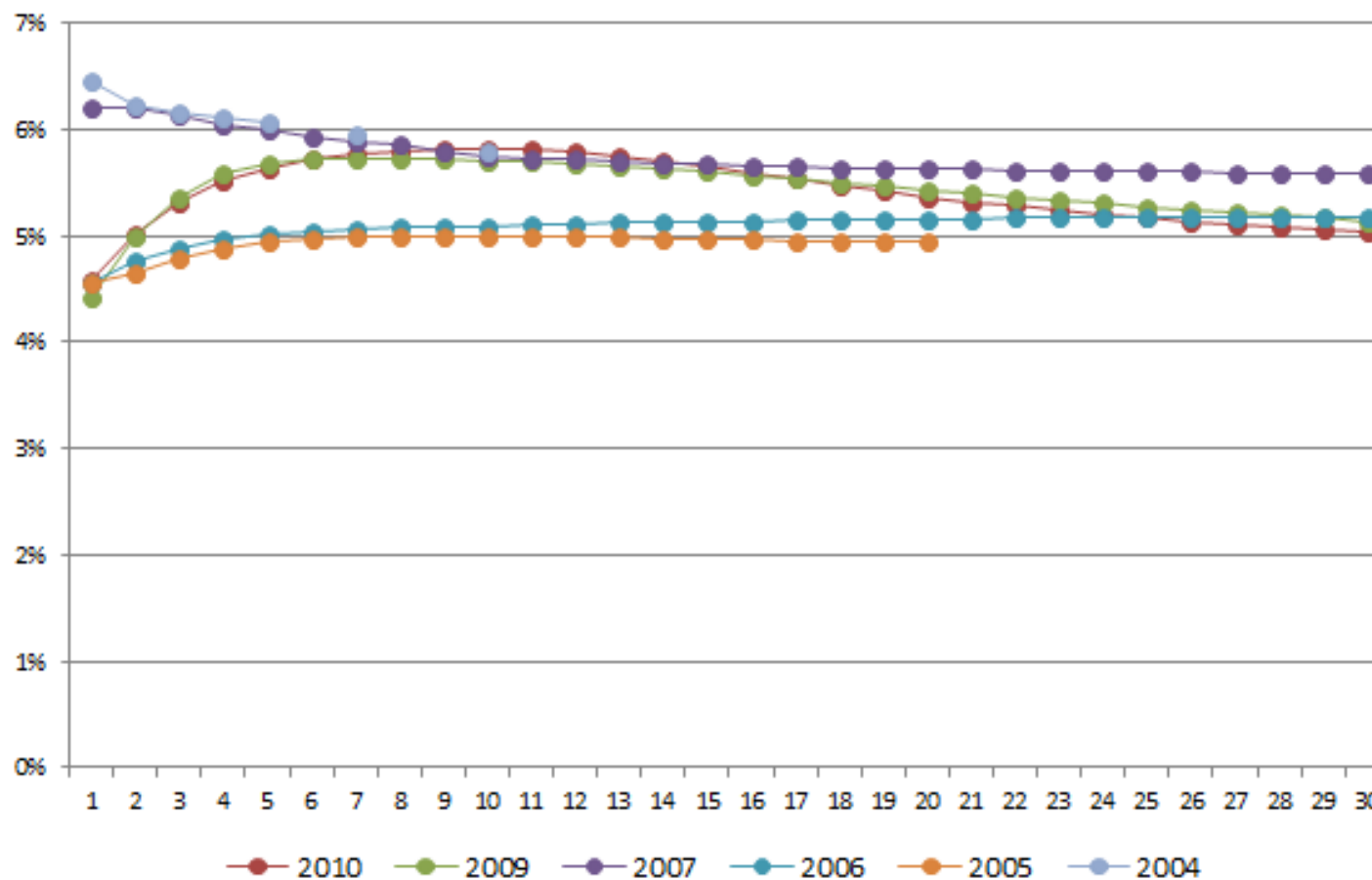
Wymagane kryteria:

- Wolna od jakiegokolwiek ryzyka
- Zakłady mogą w praktyce osiągnąć te stopy zwrotu
- Stopy są wiarygodnie wyznaczone w oparciu o instrumenty finansowe spełniające kryteria przewidziane dla aktywów replikujących

Bazowe instrumenty finansowe:

1. Instrumenty swap (skorygowane o ryzyko kredytowe i bazowe)
2. Obligacje rządowe (po korektach)

Struktura terminowa bazowej stopy procentowej wolnej od ryzyka

Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością *Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego*. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części - dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów. Materiały szkoleniowe przygotowane w ramach projektu *Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku*.

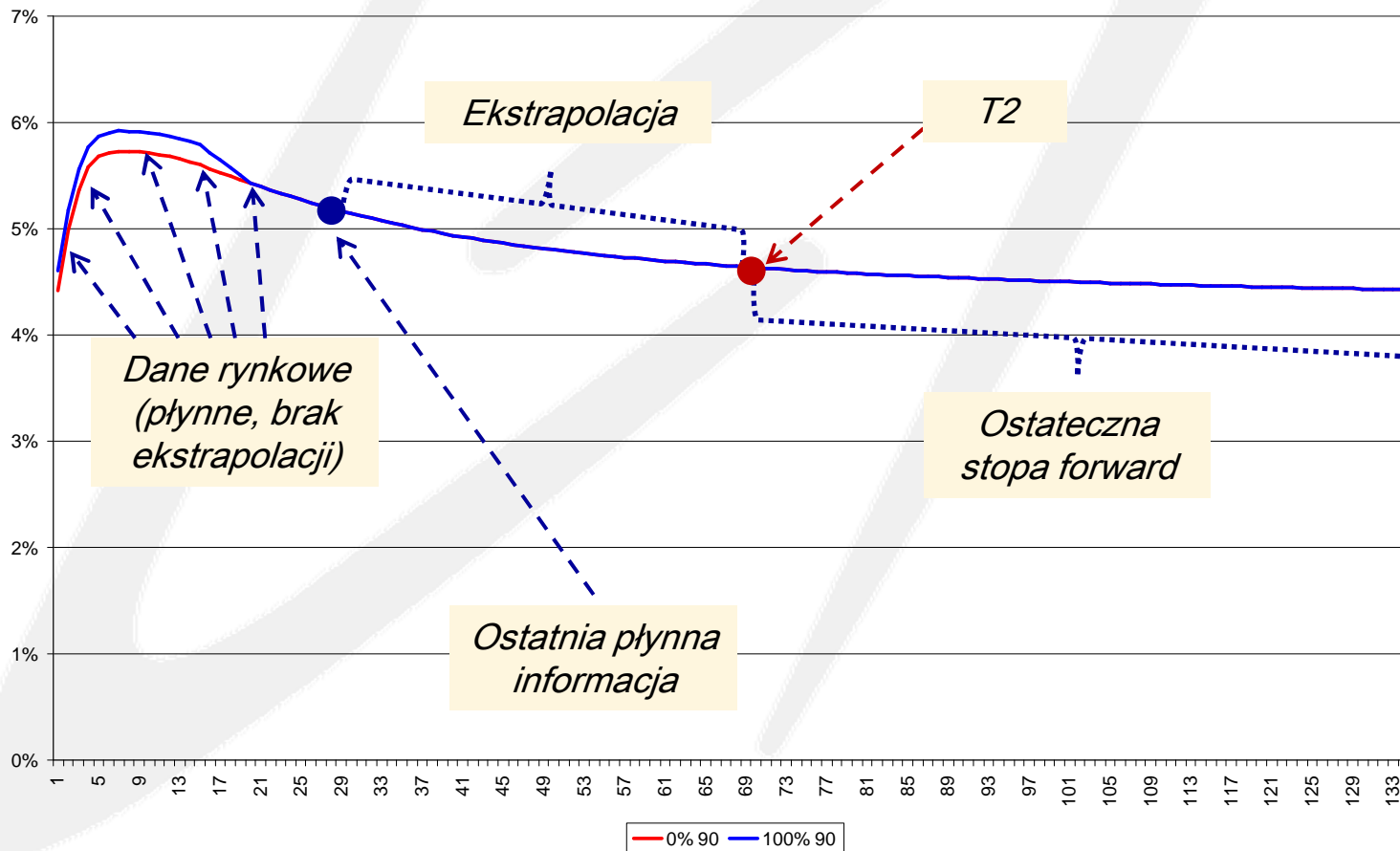
Ekstrapolacja

- W oparciu o stopy **forward**
- Ekstrapolacja od **najdłuższego płynnego** terminu zapadalności
- **Interpolacja** jeśli brak danych przed najdłuższym płynnym terminem zapadalności
- Te same zasady dla wszystkich walut
- Stopa dla terminu zapadalności **40 lat + najdłuższy płynny** termin $\approx$ ostateczna stopa forward
- **Łagodne przejście** do ostatecznej stopy forward
- Rozważane **makroekonomiczne metody ekstrapolacji**:
  - Liniowa ekstrapolacja
  - Smith-Wilson

Ostateczna stopa forward

- Stabilna w czasie
- Zmiana stopy tylko w przypadku zmian długoterminowych oczekiwań
- Składowe ostatecznej stopy forward
  - Oczekiwana długoterminowa **rzeczywista stopa** procentowa
  - Oczekiwana **inflacja**
  - ~~– Premia terminowa (za długoterminową inwestycję)~~

Struktura terminowa stopy procentowej wolnej od ryzyka

Premia antycykliczna

- Część spreadu pomiędzy stopą, jaką zakład może zarobić na reprezentatywnym portfelu aktywów w sytuacji napięcia na rynkach finansowych, a stopą wolną od ryzyka
- Premia = 0 w „normalnych” czasach
- Premia = 100% w sytuacji napięcia
- Brak powiązania z jakimkolwiek ryzykiem
- Dla wszystkich terminów zapadalności
- Brak premii, jeśli zakład stosuje premię dopasowującą

Premia antycykliczna

- Sytuację szoku na rynkach finansowych ogłasza EIOPA:
  - Jeśli większość spreadu można przyporządkować **niepłynności aktywów albo spreadowi kredytowemu** znacznie większemu niż ryzyko kredytowe
  - Można wskazać, że ze względu na większą niepłynność lub zawyżony spread kredytowy **jest bardziej prawdopodobne** (niż nie), że zakład **sprzedałby większość tych aktywów**, chyba że premia antycykliczna byłaby uwzględniona w dyskontowaniu przepływów pieniężnych
- EIOPA **ogłasza i ma prawo zmiany co kwartał** wysokości premii antycyklicznej, z wyjątkiem pierwszego roku kiedy nie może zmniejszyć premii
- Jeśli do dyskontowania wszystkich lub istotnej części rezerw zakład uwzględnia premię antycykliczną, to musi przedstawić:
  - **Wpływ stosowania premii**
  - **Analizę możliwych opcji** przywrócenia wymaganej wysokości dopuszczonych środków własnych lub obniżenia profilu ryzyka, jeśli brak premii powodowałby niespełnienie wymogu SCR

Premia dopasowująca

- **Cel: redukcja zmienności środków własnych** wynikająca ze **zmienności spreadu obligacji**, przy założeniu, że zmienność spreadu nie rodzi ryzyka dla zakładu
- **Działania:** Premia redukuje efekt wahań spreadu obligacji, **równoważąc zmiany wyceny obligacji** odpowiadającymi im **zmianami oszacowania rezerw TU**
- **Możliwość stosowania premii ograniczona** do określonych zobowiązań
- **Głównie zastosowanie w ES i UK**

Warunki dla premii dopasowującej

- Wydzielone obligacje/aktywa, przypisane do zobowiązań
- Wyodrębniony fundusz
- Replikacja przepływów
- Brak przyszłych składek z obecnych umów
- Możliwe rodzaje ryzyka: długowieczność, koszty, rewizje
- Brak możliwości wykupu albo wykup nie rodzi ryzyka dla zakładu
- Ustalone przepływy pieniężne z aktywów, brak możliwości ich zmiany przez emitenta
- Aktywa o wysokiej jakości kredytowej (minimalny poziom to 3)
- Zakład zadeklarował nadzorowi stosowanie premii

Wyznaczanie premii dostosowującej

- Premia wyznaczana przez zakład (nie EIOPA)
- Jedna stopa (nie struktura), możliwe wartości ujemne
- $\text{Premia} = \text{stopa}_{\text{aktywa bez ryzyka=rezerwy}} - \text{stopa}_{\text{równoważna wolnej od ryzyka}}$
- $\text{Aktywa}_{\text{bez ryzyka}}$ tj. wycenione wg zasad WII, bez nadwyżki, uwzględniają oczekiwany default przy zastosowaniu PD wynikającego ze spreadu fundamentalnego i LGD
- Spread fundamentalny = spread kredytowy + oczekiwana strata z pogorszenia ratingu, przy czym nie mniejszy niż 75% długoterminowej średniej spreadów (30 lat)
- PD bazuje na historycznych defaultach, a jeśli niedostępne to na długoterminowych spreadach kredytowych
- Stopa odzysku = 30%

Program

- Ogólne zasady wyceny
- Granica umowy
- Segmentacja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych
- Najlepsze oszacowanie
  - Założenia
  - Przepływy pieniężne
  - Metody liczenia
- Margines ryzyka
- Warunki liczenia łącznie najlepszego oszacowania i marginesu ryzyka
- Kwoty należne z umów reasekuracji i od spółek celowych
- Stopa wolna od ryzyka
- **Wytyczne aktuarialne**

Wytyczne aktuarialne

- Prekonsultacje wraz z wytycznymi dot. funkcji aktuarialnej
- Tekst objaśniający dla potrzeb prekonsultacji, brak w ostatecznej wersji wytycznych
- Rozszerzenie wymogów zawartych w dyrektywie i projekcie aktu delegowanego
- „Funkcja aktuarialna powinna zapewnić, że ...”
- Wytyczne raczej stanowią, za co powinna być odpowiedzialna funkcja aktuarialna, niż jak funkcja aktuarialna powinna daną czynność wykonać

Zakres wytycznych aktuarialnych

- Dane
- Segmentacja (obecnie tematy bez treści)
- Założenia
  - Ryzyko biometryczne, koszty, projekcja i alokacja kosztów, zachowanie klientów, przyszłe działania zarządu, przyszłe świadczenia uznaniowe,
- Metody wyznaczenia rezerw TU + uproszczenia
  - Opcje i gwarancje, margines ryzyka, rezerwa szkodowa, rezerwa składki, kwoty należne uproszczenia,
- Walidacja
- W załącznikach przykłady, metody uproszczeń oraz słowniczek

Dane

- Doprecyzowanie kompletności i odpowiedniości danych
- Funkcja aktuarialna odpowiedzialna za **koordynację oceny i walidacji danych**
- Identyfikacja niedoskonałości danych i źródeł niedoskonałości, korekta lub uzupełnienie danych - **tylko w zakresie niezbędnym do celów Wyplacalność II**
- Przybliżenia w postaci **metody indywidualnej albo oceny eksperckiej**
- Stosowanie oceny eksperckiej **nie może zastępować** właściwego zbierania danych i analiz, **ale ma je uzupełniać**
- **Dokumentacja** niedoskonałości zawiera opis niedoskonałości, wyjaśnienie skutków, opis podjętych działań, opis możliwych działań w krótkim i długim czasie

Segmentacja i podział produktów

- Jak wyznaczać homogeniczne grupy ryzyka
- Interpretacja niektórych grup ubezpieczeń
- Różnice zobowiązania majątkowe a życiowe
- Podział ubezpieczeń unit-linked dla potrzeb liczenia rezerw jako całość
- Podział/segmentacja ubezpieczeń zdrowotnych

Obecnie tylko spis treści, bez treści wytycznych aktuarialnych

Założenia

- Ryzyka biometryczne:
  - kiedy można stosować uproszczenia (niepewność ryzyka i czas trwania przy ocenie błędu modelu)
  - standard krajowy projekcji i wyznaczanie mnożnika
- Koszty:
  - identyfikacja kosztów
  - wykorzystanie danych zewnętrznych i wewnętrznych dot. oceny wielkości kosztów
  - koszty dot. zarządzania lokatami przy założeniu stałego portfela (ewentualnie oczekiwanych zmian)

Założenia

- Alokacja kosztów:
  - zgodnie z poziomem szczegółowości projekcji w ubezpieczeniach na życie,
  - wg grup ubezpieczeń lub jednolitych grup ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych
- Projekcja kosztów:
  - spójna z projekcją pozostałych przepływów, w tym wzrost kosztów (inflacja),
  - uproszczenia dla kosztów (w oparciu o historyczne wskaźniki)

Opcje i gwarancje

- Rozpoznanie istotnych opcji i gwarancji oraz warunków za nimi stojącymi
- Monitorowania przyjętych założeń:
  - obecne dane rynkowe,
  - obecna praktyka rynkowa,
  - historyczne zachowania klientów i działań zarządu

Działania zarządcze

- Identyfikacja istotnych przyszłych działań zarządczych
- Całościowy plan obejmuje:
  - identyfikację osób odpowiedzialnych oraz
  - opis działań kontrolnych w historii
- Spójność SCR, ŚW i RTU

Świadczenia uznaniowe

- Oczekiwane świadczenia, a nie tylko te wynikające z umowy
- Spójność aktywa i pasywa
- Spójne z ograniczeniami prawnymi, umownymi i historycznym doświadczeniem

Metody obliczeń 1/3

- Wybór metod zależny od charakteru, skali i złożoności ryzyka
- Uzasadnienie dlaczego te metody stosowane
- Wskazówki na co zwrócić uwagę przy ocenie złożoności, charakteru i skali ryzyka
- Ocena jakościowa ryzyka, pomocniczo ocena ilościowa jeśli możliwa
- Przy wyborze metody oraz przy istotnej zmianie profilu ryzyka należy wykonać testowanie wsteczne
- Jeśli systematyczny błąd, to należy zastosować ocenę ekspercką do założeń by zapewnić poprawność obliczeń rezerw

Metody obliczeń 2/3

- O&G: metoda uwzględnia obie wartości wewnętrzną i czasową, metoda uwzględnia nieliniowość oraz zależności czasowe
- O&G: Techniki symulacyjne mogą być oparte na założeniach dot. świata rzeczywistego bądź wolnego od ryzyka
- RM: wybór metody od najprostszej i sprawdzanie czy założenia są spełnione
- Whole: replikacja wartości oczekiwanej oraz rozkładu
- Whole: można replikować jeśli rynek czasowo nie spełnia wymagań i oczekuje się jego powrotu do spełnienia wymagań

Metody obliczeń 3/3

- Rezerwa szkodowa – metoda indywidualna:
  - może być właściwa jeśli mały portfel i zakład ma wystarczające dane, ale liczba szkód za mała by budować wzór wypłat szkód
  - korekta rezerwy jeśli historyczne obciążenie
  - dokumentacja zawiera wartość początkową, metodę uwzględniania inflacji, częstotliwość rewizji (co najmniej kwartalne), zamykanie szkody
- Rezerwa składki:
  - projekcje opcji odnowień i rezygnacji
  - możliwa ujemna wartość

Walidacja

- Przykłady standardowych podejść do walidacji i założeń dla ich stosowania
- Walidacja ilościowa i jakościowa,
  - Porównanie oszacowań z rzeczywistymi wynikami
  - Komunikacja wyników, dokumentacja, ocena kontroli
- Pełna walidacja co najmniej raz do roku, w tym porównanie z rzeczywistymi wynikami
- Częstsze wskazana przy każdorazowych obliczeniach rezerw oraz przy istotnej zmianie czynników zewnętrznych i wewnętrznych
- Po porównaniu z rzeczywistymi wynikami: identyfikacja źródeł istotnych różnic oraz analiza przyczyn
- Zmiana założeń lub metod jeśli systematyczny błąd
- Zatwierdzenie/Podpis osoby faktycznie odpowiedzialnej za podział zysków pod założeniami dot. podziałów zysków

Podsumowanie

- Prace legislacyjne nad dyrektywą Omnibus II i aktami delegowanymi
- EIOPA pracuje nad standardami i wytycznymi poziomu 3: prekonsultacje i publiczne konsultacje
- Ujednolicenie zasad wyznaczania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, w tym buforu bezpieczeństwa
- Jakość danych
- Wiele możliwych uproszczeń zgodnie z zasadą proporcjonalności

Dziękuję.